

КАФЕДРА КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСТВА

Концертмейстерський клас

Освітній ступінь

Магістр

Курс

1,2

Спеціальність

025 Музичне мистецтво

Семестр

1,2,3,4

Освітньо-наукова програма

Фортепіано

Статус

обов'язкова / вибіркова

ECTS

5

Годин

150

Індивідуальні
заняття

68

Самостійна робота

82

Семестровий контроль

іспит/залік/державна
атестація

Інформація про викладача

ПІБ	Луковська Світлана Володимирівна, в. о. зав. кафедри концертмейстерства, кандидат мистецтвознавства, доцент, Гльїн Анатолій Миколайович, в.о. професор, Заслужений діяч мистецтв України
Профіль викладача	
e-mail	lukovskasveta@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Клас концертмейстерської майстерності є ґрунтовним в підготовці студента - піаніста до практичної діяльності в якості концертмейстера в оперних театрах, вокальних, оркестрових та диригентських (симфонічних та хорових) класах музичних навчальних закладів, а також до роботи в якості акомпаніатора в філармоніях, на радіо та телебаченні.

Основною метою в справі навчання концертмейстерській майстерності є виховання у студента творчого відношення до виконання фортепіанних партій у відповідності до принципів ансамблевого виконавства, розвиток практичних навичок, необхідних для концертмейстерської роботи у всіх її проявах, в тому числі уміння акомпанувати з листа та в транспорті.

На протязі року навчання концертмейстерській майстерності студент вивчає та виконує вокальну, інструментальну та оперну літературу різних епох, стилів та жанрів.

Основними **завданнями** концертмейстерського класу є:

- використання та удосконалення навичок концертмейстерської роботи в класі та на концертній естраді;
- засвоєння специфіки роботи в вокальних, інструментальних, диригентських класах, класі оперної підготовки;
- оволодіння методикою концертмейстерської роботи з виконавцем
- на різних етапах підготовки навчального та концертного репертуару;
- надбання досвіду підготовки концертних програм в стилі строки;
- удосконалення методики концертмейстерської роботи з виконавцем
- на різних щаблях підготовки навчального та концертного репертуару;

- удосконалення навичок читання з аркуша та транспонування;
- оволодіння в достатньому обсязі оперним та концертно-камерним репертуаром;
- цілеспрямоване вивчення спеціальної літератури з питань концертмейстерської роботи.

Програма концертмейстерського класу має такі розділи:

1. Вокальний акомпанемент, в якому вивчаються та виконуються романси та пісні для голосу з фортепіано, вокальні цикли.
2. Інструментальний акомпанемент та концертмейстерська робота з виконавцем, в якому виконується література для струнних, духових та народних інструментів в супроводі фортепіано (або з оркестром в перекладі для фортепіано).
3. Оркестровий акомпанемент в перекладі для фортепіано (оперні арії, інструментальні концерти, п'єси для інструменту в супроводі оркестру).
4. Концертмейстерський показ оперного клавіру.
5. Самостійна робота по вивченню вокальних та інструментальних творів з солістами.

В першому розділі передбачається **удосконалення** студентом **знань** та **навичок** в галузі вокального акомпанементу та концертмейстерської роботи зі співаками.

Студент **повинен**:

- **уміти** акомпанувати співакам на концертній естраді, акомпанувати з листа та в транспорті;
- **отримати** досвід концертмейстерської роботи по вивченню зі співаками концертно - камерного репертуару;
- **знати** в широкому обсязі вокальну концертно - камерну літературу.

В процесі роботи в концертмейстерському класі перед студентом слід ставити весь комплекс виконавських завдань. При цьому необхідно окремо підкреслити, що партія фортепіано в акомпанементі є підпорядкованою законам ансамблевого виконання. Вона є не тільки гармонійною та ритмічною опорою солісту, але і сприяє глибинному розкриттю змісту твору.

Особливістю вокального акомпанементу є підпорядкованість фортепіанної партії сольній, виконання її в певних звукових градаціях, які створюють умови для досконалого виявлення всіх виконавських можливостей соліста. Від акомпаніатора в певній мірі залежить творчий стан соліста, його настрої, артистичний підйом, точність інтерпретації твору в цілому.

Звучання фортепіанної партії, тембр, динаміка, педалізація, агогіка повинні бути засобами втілення виконавського плану, створеного внаслідок сумісної роботи з солістом. З тою ж метою необхідно вимагати від студента повного засвоєння вокальної партії та літературного тексту, що надасть йому можливість розуміння всього твору в цілому.

Поряд з цим слід розвивати у студента такі професійні якості концертмейстера, як уміння приготувати програму в стилі строки та з мінімальною кількістю репетицій.

На протязі занять студента в класі основна кількість часу відводиться на роботу зі співаком. В процесі роботи над вокальними творами студент **отримує знання** класифікації голосів, діапазону та теситури, дихання, рухомості голосу, виразності, дикції та артикуляції тощо. Особлива увага приділяється синтезу музики та літературного тексту.

В процесі роботи над вивченням вокальних партій зі співаками студент разом з виконанням фортепіанної партії **повинен** уважно слідкувати за інтонацією та ритмічною чіткістю виконання партії співаком, контролювати дикційну виразність промовлення тексту, розстановку дихання, фразування, разом зі співаком розбирати зміст твору, і, як результат - створювати високохудожній ансамбль.

Другий розділ програми передбачає підготовку студента для роботи з виконавцями - інструменталістами. До цього розділу входить:

удосконалення студентом **практичних навичок** інструментального акомпанементу;

придбання досвіду практичної роботи по вивченню з інструменталістами концертного репертуару;

знання інструментальної літератури українських та зарубіжних композиторів різних епох, стилів та жанрів.

Заняття в класі проходять при участі виконавців на різних оркестрових інструментах.

З метою досягнення повного ансамблю при роботі з інструменталістом студент **повинен**:

усвідомлювати загальний виконавський план соліста;

досконало знати партію соліста (для цього необхідно вимагати від студента ретельного ознайомлення з партією інструменталіста, в процесі самостійної роботи програваючи її на фортепіано);

уміти різноманітності звучання фортепіано (динаміка, педалізація, регістрові фарби) у відповідності з особливостями конкретного інструменту (тембр, сила звуку, технічні можливості), а також виконавськими даними соліста;

знати основні прийоми гри на оркестрових інструментах - штрихи, специфіка дихання у духовиків та інше.

Наступний розділ програми передбачає засвоєння студентом специфіки оркестрового звучання - ритмічну організованість, темброве багатство різних оркестрових інструментів, особливості зняття звуку на паузах тощо. При роботі над вивченням оркестрової музики, будь то інструментальний концерт або арія з опери, студент **повинен уміти** відтворити на фортепіано різноманітність тембрового звучання оркестру у відповідності зі специфікою звучання оркестрових інструментів, оркестрові штрихи.

Основним завданням четвертого розділу програми є підготовка студента до роботи в якості оперного концертмейстера, яка потребує набуття ним суто специфічних навичок. Оскільки клавир опери - це переклад оркестрової партитури для виконання на фортепіано, то одним з найважливіх завдань концертмейстера є вміння передати засобами фортепіано багатогранність звукової палітри всіх інструментів оркестру.

При роботі над вивченням оперного клавіру студент **повинен:**

знати класифікацію голосів всіх дійових осіб вистави, історію створення опери, специфіку роботи оперного концертмейстера, термінологію, знати всі вступи дійових осіб вистави, показувати їх солістам, підспівувати репліки інших солістів;

уміти співати будь яку партію ансамблю, партію хору грати на фортепіано. Працюючи над клавиром опери студент **повинен** ознайомитись з партитурою з метою максимального приближення звучання фортепіано до звучання оркестру.

Перелік тем індивідуальних занять

МОДУЛЬ 1. ОПЕРНА ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

Змістовний модуль 1. Вивчення та виконання однієї дії оперного клавіру з власним співом.

Змістовний модуль 2. Опанування спеціальної літератури та підготовка до колоквиуму.

Змістовний модуль 3. Вивчення та виконання двох розгорнутих оперних арій з речитативом.

Змістовний модуль 4. Вивчення та виконання вокального циклу з власним співом та творів з репертуарного списку.

МОДУЛЬ 2. ВОКАЛЬНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНА КОНЦЕРТНА ПРОГРАМА

Змістовний модуль 5 Самостійне вивчення та виконання вокальних та інструментальних творів з солістами.

Змістовний модуль 6. Робота над вивченням та виконанням обов'язкового репертуару.

Змістовний модуль 7. Підготовка програми до Державного екзамену.

Змістовний модуль 8. Проведення репетицій для виступу на Державному екзамені.

Форми та технології навчання

Індивідуальні заняття, практична робота з ілюстратором, самостійна робота.

Навчальні ресурси

Нотний матеріал відповідного концертмейстерського репертуару, музикознавча та методична література представлена у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії. Інструментарій у репетиційних приміщеннях, навчальних аудиторіях, концертних залах Академії надається для проведення занять, репетицій та концертних виступів відповідно до розкладу. За

умови дистанційного навчання через протиепідеміологічні заходи, всі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу MOODLE, Viber, Zoom, Googl disk.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Робота над індивідуальною виконавською програмою, стилем та жанром творів.	10
2.	Практична робота з ілюстратором	10
3.	Самостійна робота	5
4.	Академконцерт	10
5.	Робота над обов'язковим репертуаром	5
6.	Залік	10
7	Екзамен	50
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів:

На оцінку «відмінно» студент:

- Студент виконує твір на рівні професійного концертмейстера, артистично і бездоганно веде соліста, презентує себе як сформовану творчу індивідуальність.
- Студент демонструє у виконанні бездоганний ансамбль з солістом, творчо та вільно використовує набуті знання та навички, володіє всіма складовими частинами партитури твору на професійному рівні.
- Студент впевнено демонструє набуті знання та навички, виконує твір на високому художньому рівні з максимальним опануванням всіх складових партитури твору, але у виконанні відчувається недолік самотнього відношення до інтерпретації твору

На оцінку «добре» студент:

- Студент виконує твір на високому художньому та технічному рівні, впевнено веде соліста, демонструючи здобуте диригентське відчуття партитури, але допускає незначні помилки суто технічного характеру
- Студент виконує твір з органічним і пластичним відчуттям партії соліста; презентує широке коло закріплених знань та навичок, недоліком при цьому є деяка обмеженість його виконавської ініціативи
- Студент демонструє досить високий рівень здобутих знань та навичок; демонструє добру обізнаність з особливостями сольної партії; але при цьому допускає деякі розходження в ансамблі з солістом

На оцінку «задовільно» студент:

- Студент виконує твір на досить належному технічному рівні; при цьому допускає при акомпонуванні солісту значні порушення метро-ритму, агогіки, динаміки, педалізації.
- Студент демонструє середній рівень технічного та емоційно-сислового опанування елементів нотної партитури; при цьому відсутнє диригентське відчуття у веденні партії соліста
- Студент виконує твір на досить низькому художньому та технічному рівнях; в ансамблі з солістом майже не демонструє набуті знання та навички

На оцінку «незадовільно» студент:

- Студент виконує партію акомпанементу із значними помилками в нотному тексті; часто зупиняється під час виконання твору; недостатньо знає партію солістів
- Студент не взмозі відтворити нотний матеріал акомпанементу; не знає партій соліста; не володіє елементарними навичками гри з партнером

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних музичних фестивалях та конкурсах, концертах. Відвідування культурномистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій та виставок, тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. «Теплі пісні» на вірші Валентини Антонюк для сопрано з фортепіано – 2005. URL: <https://www.reverbnation.com/valeriyantonyuk/song/30285965-valeriy-antonyuk-warm-songs-on>
2. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів). [підручник / 2-ге вид.] : підручник. К. : LAT & K, 2012. 193 с.
3. Антонюк В. Г. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект: Монографія. Київ: Українська ідея, 2001. 144 с.
4. Антонюк В. Культура мови у співі та принципи української вокальної орфоєпії. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : Музичне виконавство. К., 1999. Вип. 5, кн. 4. С. 38–47.
5. Бабинець Н. Камерно-вокальні твори композиторів Галичини ХІХ ст. для концертмейстерських класів. Навчальний посібник. Львів: ЛДМА ім. М.Лисенка. 2005. 168 с.
6. Бабинець Н. Камерно-вокальні твори композиторів Галичини ХХ ст. для концертмейстерських класів. Навчальний посібник. Львів : Сполом. 2007. 196 с.
7. Бабинець Н. Камерно-вокальні твори сучасних композиторів Галичини для концертмейстерських класів. Навчальний посібник. Львів : Сполом. 2010. 208 с.
8. Баланко О. М. Сучасна українська камерно-вокальна музика як виконавський феномен: навч. посібник. Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2018. 208 с.
9. Басса О. Западноукраинская камерно-вокальная музыка первой трети ХХ века. Особенности развития. Saarbrücken, Deutschland : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2014. 264 с.
10. Безбородько О. Значение и роль вербальной парадигмы в психологии, эстетике и практике музыкального творчества и образования. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського : Естетика і практика мистецької освіти. К., 2008. Вип. 74. С.89–103.
11. Бураго С. Мелодія стиха: мир, человек, язык, поэзия : монографія. К. : Collegium, 1999. 350 с.
12. Василь Барвінський в контексті європейської музичної культури. Статті та матеріали / ред.-упор. О.Смоляк. Тернопіль : Астон, 2003. 192 с.
13. Войтех Т. Світова вокальна класика українською, навч.-метод. розробка. Вип.1,2.Київ 2021,2022.
14. Гнидь Б. Історія вокального виконавства К. НМАУ 1997
15. Гордійчук М.М. Левко Ревуцький. На музичних дорогах. Музична Україна. Київ, 1973. С. 123–124.
16. Горюхина Н. Творчество Л. Ревуцкого (черты стиля). Очерки по вопросам музыкального стиля и формы. Киев, 1985. С. 100–109.

17. Григор'єва О. Б. Неоромантичні тенденції у творчості Д. Клебанова (на прикладі вокального циклу на вірші Г. Гейне). Вісник ХДАДМ. Харків, 2019. №3. С. 43–49.
18. Григор'єва О. О принципах циклообразования в камерно-вокальном творчестве Д.Л. Клебанова (на примере цикла «Басни И. А. Крылова»). Проблемы взаимодействия искусства, педагогики та теорії і практики освіти. 2011. Вип. 33. С. 81–90.
19. Ільїн А., Осока О. Оперні твори у системі професійного виховання піаніста (на прикладі опери Ю. Мейтуса «Украдене щастя»). Музичне мистецтво і культура. Випуск №33, том 1. С. 264-275.
20. Камерно-вокальна лірика в класі концертмейстерства : навчально-методичний посібник для студентів мист. навч. закладів культури і мистецтв III-IV рівнів акредитації / упор. А.В. Козаченко. К. : НМАУ, 2012. 362 с. : нот.
21. Кияновська Л. В. Барвінський (1888–1963). Українська музична культура. Тернопіль, 2000. С.89–96.
22. Кияновська Л. Еволюція галицької музичної культури XIX – XXст. Тернопіль: Астон, 2000. 339 с.
23. Кияновська Л. Українська музична культура: навч. посібник. Львів : Тріада плюс, 2008. 344 с.
24. Клиш В.Л. Ревуцький – композитор-піаніст. Наукова думка. Київ, 1972. 239 с.
25. Козаренко О. В. Творчість А. Кос-Анатольського в контексті становлення національного музичного стилю. Питання стилю і форми в музиці. Л., 2001. С. 124–127.
26. Козаренко О. Феномен української національної музичної мови. Львів : НТШ, 2000. 284 с.
27. Колесса М. Основи техніки диригування К. Музична Україна 1981
28. Колодуб І. О народно-песенных традициях украинской вокальной школы. Музична Україна. Київ, 1984. 47 с.
29. Конончук В. О. Пісенна творчість Анатолія Кос-Анатольського в контексті становлення розважальної музики Галичини : Автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. ЛДМА ім. М. В. Лисенка. 2006. 15 с.
30. Коцюрба Н.Є. Мистецтво концертмейстера: творчий і педагогічний аспект діяльності, Центр міжнародного наукового співробітництва, 2019.т 2 №34
31. Куришев Є.В. Поезія Бориса Грінченка у творчості українських композиторів та виконавців: навчально-репертуарний посібник для студентів ВНЗ. К. : Київ. університет ім. Б. Грінченка, 2013. 208 с.
32. Лев Николаевич Ревуцкий. Статьи. Воспоминания. Музична Україна. Київ, 1989. 270 с.
33. Луковська С., Осока О. Сонет в українській камерно-вокальній музиці. Навч.- метод. посібник. Житомир, 2020. 255 с.
34. Людкевич С. Василь Барвінський. До 30-ліття музичної діяльності. Дослідження, статті, рецензії, виступи / упорядкування З. Штундер. Том. І. Львів : Дивосвіт, 2000. С. 365.
35. Лятошинський Б. Романси 1920-х. / авт.-упоряд. І.Б. Савчук. Ін-т проблем сучасного мистецтва НАМ України. Вид. 2-е, перероб. і виправ. К. ; Ніжин : ПП Лисенко М., 2015. 292 с.
36. Молчанова Т. «Вокальні твори Л.Бетховена у концертмейстерському класі» навч.-метод. розробка. Київ, 1996
37. Молчанова Т. Виховання навички самостійної роботи в класі концертмейстерства. Навч.-метод. розробка. Київ, 1998
38. Молчанова Т. Енциклопедія «Піаністи-акомпаніатори, концертмейстери, артисти камерного та фортепіанного ансамблю»
39. Молчанова Т. Контрольно-кваліфікаційні завдання з предмету «концертмейстерський клас». Навч.-метод.розробка. Київ. 1999.
40. Москаленко В. Музичний твір як текст. Київське музикознавство. Вип.7. Київ. 2001.
41. Н.Ф. Гречишкіна Інверсія притаманного погляду щодо виконання вокального циклу «Галицькі пісні» Левка Ревуцького на сучасному історичному етапі. Вісник» КНУКіМ. Т.6, №1. 2023. С.59-73 <http://artonscene.knukim.edu/ua/issue/view/16554>
42. Молчанова Т. 4 випуски «Анотированого бібліографічного вказівника літератури по питанням концертмейстерства»1989,1994,1999,2008.
43. Скоробогатько Н. Нотатки оперного концертмейстера К. Музична Україна 1973

44. Сюта Б. Проблемы обновления музыкальной драматургии в камерно-вокальном творчестве украинских композиторов середины 1960-х–1980-х гг. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства. К., 1992. 20 с.
45. Фильц Б. М. Образно-тематические структуры в камерно-вокальном жанре. Музыкальная культура Украинской ССР. М. : Музыка, 1979. С. 242–266.
46. Фільц Б. М. Український радянський романс. К. : Наукова думка, 1970. 124 с.